
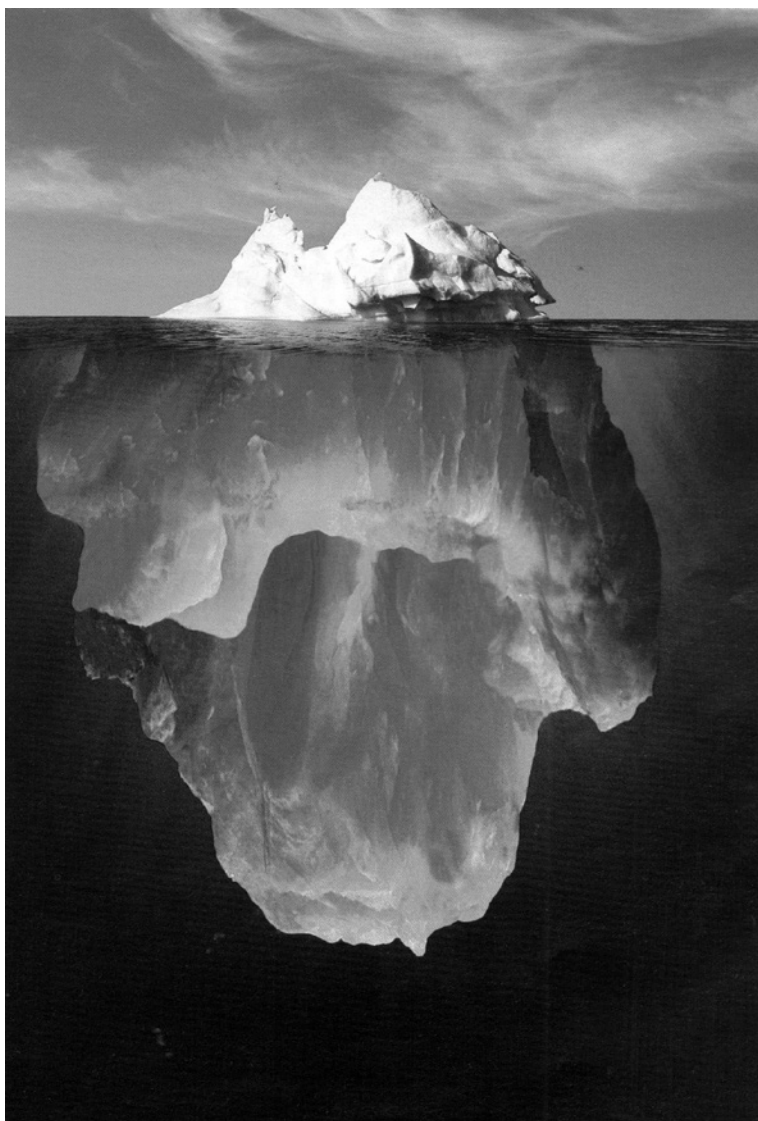

ТЕМА IX

ФОРМА – ПРЕДМЕТ
ДУХОВНОГ ИНТЕРЕСА

Ралфа А. Клевенгер, CORBIS

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

КАКО ДО ЕКОНОМСКОГ НАПРЕТКА СРБИЈЕ?

Европска банка за обнову и развој недавно је објавила свој годишњи извештај о транзицији. Извештај сведочи о напретку тржишних реформи у земљама у транзицији.

Овог пута, фокус је на директним приватним инвестицијама – приватном капиталу, као новом извору финансирања.

Како је транзициони регион високо задужен, само у Србији јавни дуг достиже скоро 80% БДП-а, а прилив страних директних инвестиција (СДИ) значајно опао, предлаже се да домаће инвестиције узму маха. Али, како попунити вакуум од 75 милијарди долара неопходних инвестиција годишње (као минимум) које су неопходне како би земље у транзицији оствариле бржи економски раст?

Главни економиста банке, господин Ланкес, на почетку свог излагања, изражава разочарење због лоших економских кретања у земаљама у транзицији. Глобална финансијска криза је за све крива, сви се слажу, укључујући и бившег гувернера Народне банке Србије, Радована Јелашића – који сматра да су банке пружиле значајну подршку приватном сектору у периоду транзиције. Други панелиста – професор са лондонске школе економије, Данијел Ферейра, такође је сигуран да чим се криза заврши, предстоји економски раст. Све звучи као бајка. Нажалост, реалност је другачија, као што је истакнуто и у самом извештају. Инвестиције у региону су у дугорочном паду, регионални економски раст у просеку је 1,9%, са земљама попут Србије и Хрватске које су у 2015. години једва оствариле 0,5% и 0,9 %, респективно.

Можемо ли заиста приуштити себи скривање иза завеса глобалне финансијске кризе? Седам година је прошло од пропасти Лиман Бродерс-а 2008. године и хипотекарне кризе. Криза није погодила само транзициони регион и Србију, него и остатак света.

Ипак, неке земље скоро да нису ни осетиле рецесију. Белорусија (која је годинама под санкцијама ЕУ), земља врло сличне економске структуре и социјалистичке прошлости као Србија, имала је позитиван економски раст у континуитету последњих 14 година.

ОГЛЕДАЛО

Просечан грађанин Белорусије, и поред санкција, заради у просеку 25% више од просечног грађанина Србије, земље која је усвојила све неолибералне инструкције из ЕУ.

За некога ко никада није био у транзиционим земљама, овај регион може изгледати као врло просперитетан. Чувши Терија Баудона, директора Мид Еуропа групе како најављује нове инвестиције од више милијарди евра у транзициони регион, неко би се могао усудити да и сам инвестира.

Предлаже се да банке одиграју кључну улогу у пружању подршке малим и средњим предузећима, иако преко 51% оваквих фирми у региону, које су имале потребу за кредитом, нису могле да га добију. Како помирити повећање маржи пословних банака са потребама економског развоја? Без повећања дубине тржишне капитализације националних берзи у транзиционом региону, инвестиције из извора локалног приватног капитала тешко могу бити значајне. Ово нарочито важи за Србију у којој банке послују на тржишту сличном олигополу.

Србија се беспоговорно везала за економију ЕУ, из различитих идеолошких разлога, стварајући екстремну економску зависност од овог блока. С обзиром да земље ЕУ пате од спорог економског раста, а њихове мултинационалне компаније су све више заинтересоване да продру на брзорастућа азијска тржишта, транзициони регион не може да се ослони само на СДИ ради отварања радних места, а да не помињемо пренос технологије и *ефекајт њреливања!*

Тркање са другим земљама у игри субвенционисања страних компанија нема никаквог економског смисла, напротив, то је плитак покушај да се надомести трошак инвеститора због пословања у висококорумпираним земљама.

Са друге стране, економски односи са брзорастућим економијама Азије били су занемарени, све у покушају да се покаже лојалност водећим земљама ЕУ. Али због те лојалности се у Србији већ петнаест година прогресивно повећава стопа апсолутног сиромаштва.

Дакле, постоје предлози да Србија треба да потражи алтернативне изворе финансирања. Приватне капиталне инвестиције омогућују инвеститорима да деле ризик улагања. Међутим, банке имају све већи проценат ненаплативих кредита и, према томе, веће ризике, због тога су и већи захтеви и каматне стопе у поређењу са конкуренцијом из ЕУ.

С друге стране, издавање власничких хартија од вредности и корпоративних обвезница на неразвијеном тржишту капитала у Србији носи огромне ризике због недостатка кредибилитета и одговарајућег правног оквира. Иницијалне јавне понуде су готово незамисливе. Локално финансирање приватним капиталом, као извором новог финансирања звучи добро, али у привредама

ОГЛЕДАЛО

у транзицији попут Србије њени потенцијали су веома ограничени. Да би дошло до бољег коришћења ових извора, Србија мора да предузме радикалну реформу пензијског система. Садашњи систем *ироиичној бојлера* који црпи домаће ресурсе и ствара огроман терет за државни буџет, једноставно није одржива. Пре свега, Србија треба да реинвестира новац пензијског фонда на тржишту капитала, а не да га усмерава на покривање тренутних јавних трошкова. Ово би такође довело до постепеног развоја домаћег тржишта капитала. Друго, ради подстицаја локалног финансирања, влада би морала да спроводи мере које подстичу домаћу штедњу.

Међутим, у земљи у транзицији, као што је Србија, врло је мала вероватноћа да се све ово догоди ускоро. Пре свега, зато што реформе пензионог система дуго трају, дуже од мандата владе. Постојећа политичка класа има један циљ – да буде поново изабрана; она не види никакву личну корист у оваквој реформи. Друго, у земљама са ниским дохотком не могу се очекивати високе стопе штедње.

Према томе, СДИ остају једини извор високих капиталних прилива. Истовремено, сам капитал најмање треба да интересује земље када привлаче СДИ. Стране директне инвестиције могу донети знање, технологије, приступ новим тржиштима и, што је најважније, инвестиције у људски капитал. Нажалост, та врста бенефита најчешће је доступна само развијеним земљама. Транзициони регион је окупиран активностима ниског технолошког интензитета мултинационалних компанија које су заинтересоване искључиво за смањење трошкова радне снаге. Та врста предузећа чини преко 80% инвестиција; они отварају погоне и запошљавају локалну радну снагу за извршавање мануелних операција. Овако је Србија постала склапачка економија. Економска политика која промовише јефтину радну снагу као локациону предност земље осуђена је на пропаст. Не само да је то супротно циљевима повећања животног стандарда, већ је све већи број земаља које могу понудити апсолутно исто то. Излазак из замке *склајачке економије* је немогућ без озбиљних улагања у људски капитал и обрачуна са непотизмом. Користи од СДИ су условљене, између осталог, високим апсорпционим капацитетом и независним институцијама.

Нажалост, креатори српске економске политике су опседнути привлачењем СДИ, верујући да ће тако решити незапосленост као кључни проблем. Незапосленост није суштински проблем. Квалитет запослености је највећа препрека развоју. Низак квалитет запослености је довео до тога да је Србија заглављена у транзицији. Ипак, постоји простор за диверзификације прилива СДИ које би могле да ублаже садашња ограничења спољног финансирања.

Инвестиције из развијених економија (и оних које нису чланице ЕУ) треба да буду приоритет, али пре свега циљање страних

ОГЛЕДАЛО

директних инвестиција из брзорастућих економија од кључног је значаја. Само Кина улаже око 22 милијарде долара у транзици регион сваке године, то су инвестиције које Србија треба да тежи да преузме. Земље ЕУ се суочавају са кризом сувереног дуга и не могу се више сматрати поузданим извором финансирања. Евидентно је и то да не постоје никаква истински неповратна средства из ЕУ. *Нема ручка іраїис!*

Ако владајућа политичка класа слепо следи политичку ЕУ идеологију, српској економији не проеостаје ништа друго него да настави са пропадањем.

Јасно је да земље у транзицији не могу очекивати много од локалних приватних извора финансирања, који износе само око 3 милијарде долара годишње у целом транзиционом региону, док стране директне инвестиције достижу око 66 милијарди долара годишње. Најосновнији корак за Србију је да, у овој суми, узме учешће од најмање 5% годишње (уместо досадашњих 1–2%) и изврши масивно инвестирање у железничку и путну инфраструктуру.

Друго, инвестиције у људски капитал су услов свих услова за постизање било каквих потенцијалних користи од СДИ.

Исто тако, свима би требало да буде јасно да је бесконачно понављање тезе да ће интеграције у ЕУ значити већи прилив страних директних инвестиција потпуни апсурд, и са теоријских и са емпиријских становишта.

Земље попут Србије требало би да имају за циљ значајно инвестирање у домаће иновације и повећавање свог удела у глобалној расподели СДИ. Како је пракса показала, ни ЕУ ни државне субвенције неће помоћи да се ово оствари.

Урош Делевић

докторанд

Економски институт, Универзитет у Редингу
Велика Британија

ЦИЉ НА ШТЕТУ ЧОВЕЧНОСТИ И ЧОЈСТВО НА ШТЕТУ ЦИЉА

Циљ оправдава средства, али да ли се треба одрећи циља на сопствену штету кад људски недопустива средства доводе до циља? А има прилика у којима се човек нађе у таквој ситуацији да мора да бира. Ево једног таквог примера. Пре више година гледао сам енглески филм о популарној експедицији капетана Скота која се несрећно завршила. Познато је како.

При повратку с Јужног пола, глад, невреме и болест неких чланова онемогућили су експедицији да дође до циља. Посустали од изнемоглости, сви чланови експедиције су нашли смрт на леденој пустари. Филм је, наравно, истицао драматичне околности које су довеле до несреће. Али, прича о трагедији експедиције има и своју етику: намеће се питање одговорности капетана Скота за вођење експедиције.

Смрзнути лешеве пронађени су само 18 километара далеко од успутне базе - једва још један дан хода. Учесници експедиције маршовали су под највећим напорима пуних 90 дана. Да су издржали још тај дан! Зашто нису?

На повратку, разболео се члан експедиције, поручник Ивенс. Скот је ставио оболелог Ивенса на саонице које су вукли пси. Да би Ивенс био ношен, морао се из саоница избацити замашан део копрсног товара, хране и другог. Нешто доцније, посустао је научни сарадник Отс. Да не би пао на терет експедицији, Отс је жртвовао себе - извршио самоубиство. Гладни пси осетили су крв и почели да завијају. Али Скот је са пијететом сахранио Отса дубоко под снегом. Убрзо, глад и невреме толико су изнурили псе да су попадали. Саонице са Ивенсом и другим товаром морали су сада вући сами чланови експедиције - док и и они нису посустали од изнурености и попадали надомак базе.

ОГЛЕДАЛО

Али Скот је могао да поступи друкчије. Његова је дужност била да експедицију доведе до циља. Да је имао на уму само циљ без обзира на средства, онда...

Уместо што је вукао болесног Ивенса, могао је да га препусти судбини – Ивенсу спаса иначе није било, а не би морао експедицију да лишава корисног товара. Уместо што је сахрањивао Отса, могао је мртвог да га препусти псима- они не би тако брзо посустали. Најзад, ни сви чланови експедиције нису истовремено попадали од изнурености и глади- они отпорнији могли су да се послуже овима што су онемоћали: добили би тако у снази. Циљ би вероватно био постигнут. Али...

То „али” јесте оно што трагедија Скотове експедиције намеће.

Јер, дилема пред којом се нашао капетан Скот крије се мање или више у сваком човеку. Она је у сукобу између морала и егоизма. Из обзира према моралу одричемо се много чега што нам је мило, из нагона егоистичности много чега што је морално. У приватном животу то је лична ствар, али у јавном може да има далекосежне последице за све. Та дилема лежи у основи многих историјских zbивања. Погледајмо само неке, нама најближе.

Како је на пример, дошло до другог светског рата?

„Болесник” је била Чехословачка. Хитлер је намеравао да је распарча и подјарми. Енглеска и Француска биле су обавезне да Чехословачку штите, али Чемберлен и Даладије сматрали су да је мир између великих сила превише важна ствар да би био доведен у питање због једне мале земље. На Минхенској конференцији они су бацили Чехословачку у чељусти немачком Керберу. Да би очували свој мир? У ствари, само су убрзали општи рат. Јер апетит расте у похлепи за влашћу. Пошто је прогутао Чехословачку, Хитлер се окренуо на Пољску, па даље редом.

Грчка митологија има једну медузу која је толико прождрљива да на крају поједе себе. А такве медузе има и сама историја. Хитлер је брао успехе као мало ко пре њега. Бескућник без имена и отаџбине, он је скоро на волшебан начин постао апсолутни владар једне велике цивилизоване нације и ту нацију, поражену у Првом светском рату и економски и политички потпуно растрвену претворио такорећи за трен ока у прворазредну светску силу. Неке земље покорио је без иједног испаљеног метка; друге су биле готове да му без отпора покорно служе. Велики део света могао је у миру да има уза себе, али он је хтео да га на силу има под собом. Његов апетит за свевлашћу растао је прождирањем других док на крају није појео сам себе.

То је, чини ми се, дилема коју ова прича намеће. Има ситуација у којима се човек нађе, кад мора да бира између циља на штету човечности и чојства на штету циља. Скот би био слављен као јунак

ОГЛЕДАЛО

да му чојство није било прече од циља. Али поред све ове трагедије коју је проузроковао својом човечношћу, ко може да га осуђује! Хитлер је пред очима имао само циљ и све му је било прече од чојства. Али поред све фамозне славе коју је стекао као силник, остао је нечовек за све људе понете вером у човека.

Предраг Милојевић

(Из књиге *Кажем ја себи: антибиографија*
Прометеј, Београд, 1991)

РЕЧНИК РЕЛИГИЈСКИХ ПОЈМОВА

АДАМ (хебр.), према Старом завету, име првог човека. За то име везан је источни грех. Бог га је створио од земље и истерао из раја због греха који је почињено на наговор Еве. Адама прихватају следбеници јеврејске религије, хришћани и припадници ислама.

АНИМИЗАМ (лат.), веровање присутно у многим примитивним заједницама по којем све поседује душу. Први је овај израз (1871) у теорију увео Едвард Тејлор да би означио првобитни облик религије. По њему, развој религијских облика текао је од анимизма, преко политеизма ка монотеизму. Његовим становиштима прикључиће се и С. Фројд. Године 2002. око 3% светске популације следило је анимизам.

БИБЛИЈА (грч.), СВЕТО ПИСМО, главни извор и писани ауторитет јеврејске религије и хришћанства. То је оно „што је написано нама за поуку“ (Рим XV, 4). Име је добила по луци Библос близу данашњег Бејрута. Чине је Стари и Нови завет (настао у другом периоду од XIII века п. н. е. до II века н. е.).

Први део (Стари завет се односи на период од пре Христа, састоји се од чедрdesет и шест књига) хришћани су прузели из јеврејске религије. Нови завет (односи се на период од после Христа) састоји се из четри јевађеља (Матејево, Марково, Лукино и Јованово), Дела апостолских, двадесет и четри посланице и Откривења Јовановог. То је једна од најчитанијих, најраспрострањенијих и највише превођених књига. У целости или делимично, може да се чита на преко 2.355 језика. Највише превода Библије извршено је на афричком континенту. Преведена је на 149 језика у Африци (од укупно 2.000 афричких језика). После Африке, по броју превода Библије налази се Азија с преводом на 119 језика. Само у 2003. години преведена је на 52 језика. Године 2004. преведена је и на ромски језик (у Румунији коју настањује милион и по Рома).

БЛАГОВЕСТИ празник(в.) у част најаве анђела Гаврила Девици Марији да је зачала по Духу светом. Слави се 25. марта код католика, а 7. априла код православних.

ДВАНАЕСТ (лат.), свети број, симбол савршеног склада; број који у хришћанству има доста симболике; дванаест је апостола, дванаест је месеци годишњег циклуса, Јаков је имао дванаест синова, дрво живота имало је дванаест плодова, далај-ламино веће има дванаест чланова. Али, број дванаест је сматран и за несрећан број.

ДИЈАЛОГ разговор у којем учесници полазе са становишта да могу нешто научити један од другог. Дијалог може бити између Бога и људи, религијске заједнице и света; унутар једне религијске заједнице између више и ниже хијерархије религијске заједнице; међувернички; између припадника различитих религијских заједница или са онима који имају другачије погледе на свет. Дуго времена се на дијалог међу припадницима различитих религија и конфесија (в.) гледало као на нешто што претдставља опасност за „нашу” религију. А дијалог је једна од могућности опхођења у религијском плуралном друштву. Он је неопходан извор знања, пут за преваспитање својих ставова и начин изражавања својих спознаја. За дијалог је потребно самопоуздање (у својој вери) и поверење. Дијалог може и бити унутрашњи (између хришћана трију уверења; између сунита и шиита у исламу, итд.). Дијалог може бити ради размене информација које

имамо о „другим” религијама. Зато у дијалогу најчешће учествују појединци. Он води пре владавању ирационалних страхова и предрасуда, јача однос поштовања према „другом” и његовој религији, води томе да схватамо како је „други” у нама, да је то друга могућност нас самих. Људи би требало да, путем дијалога, науче и читају своју историју и историју своје религије која се појављује у очима других. Дијалог није разговор о „њима”, већ разговор с „њима”.

ПАПА (грч.), отац, назив за римског бискупа (в.) наследника Св. Петра. Он је врховни поглавар Католичке цркве. Има духовну власт над свим бискупима, свештеницима и верницима. У почетку се тако називао сваки свештеник. Од VI века то име носи само римски бискуп. Наиме, од Гргура Великог, римског бискупа, као титула прати назив папа. Папа своју плаву одору прекрива црвеним огртачем са жутим рубом. На левој руци носи жуту рукавицу обележену крстом и у тој руци носи папски крст с три печена крака, а десном руком благосиља. Пије IX је на Првом ватиканском концилу 1870. године прогласио догму о Папиној незаблудивости кад говори *ex cathedra* о верским и моралним питањима. Неки су се бискупи опирали овом учењу и напустили концил. Ословљава се с „Ваша светости”, „Његова светост”, Бенедикт XVI је 263. папа.

ОГЛЕДАЛО

ПАТРИЈАРХ (грч.), поглавар Православне цркве с институцијом патријаршије, који ту титулу носи доживотно. Бира га Архијерејски сабор најдуже три месеца од постојања слободног места. Избор се врши тајним гласањем а води га епископ с најдужим стажом у том чину. Код Срба он је архиепископ пећки, митрополит београдско-карловачки и патријарх српски, са седиштем у Београду. Ословљавају га с „Ваша Светости” или „Свјатјејши”; „Његова Светост”, а у писаном обраћању: „Његова Светост Архиепископ пећки, Митрополит београдско-карловачки и Патријарх српски Господин...” Патријарх управља Црквом с Архијерејским синодом(в.), представља Цркву и одржава везе с другим аутокефалним(в.) црквама.

РАБИН (хебр.), религијски вођа, свештеник у јеврејској религији (в.); почасна титула за високообразовану особу. Некад су рабини могли да буду само припадници Левијевог рода (сматрају како је и Мојсије био припадник тога рода). Код неортодоксних Јевреја и жене могу да се обучавају за улогу рабина.

РЕИСУ-Л-УЛЕМА (ар.), врховни верски поглавар и највиши

представник Исламске заједнице у Босни и Херцеговини. Кандидати за то место не могу да буду млађи од 40 година. Биран је на периоде од седам година, с могућношћу још једног избора. Реису- л- улема председава седницама Ријасета. Бира га и разрешава посебно тело које чине чланови Врховног сабора, Ријасета, председници и чланови мешихата, муфтије, декани теолошких факултета, директори медреса и других институција Исламске заједнице. Седиште му је у Сарајеву. Ословљава се с „Његова еминенција реису-л-улема...”

ХЛЕБ, извор снаге (Пс. 104, 14), битно средство за живот; симбол хране; хлеб се сече, дели, те тако симболизује и заједништво. Има важно место у новозаветној молитви „Оче- наш”. Код причести га употребљавају припадници јеврејске и хришћанске религије. Бесквасни хлеб симболизује чистоте и жртве, те се узима и за празник Пасхе.

ХРАСТ, стабло поштовано у многим народним веровањима. Поштовали су га Келти, Словени (уз липу). Од његових грана секу се бадњаци. У староиндијским религијама вредео је као дрво бога громовника.

Др Иван Цвитковић

(Из Речника религијских појмова
Прометеј, Нови Сада, 2009)

БИБЛИОТЕКА, МУЗЕЈ, СКЛАДИШТЕ

Замисао библиотеке, архива и музеја око окружја и људског света велика је тема постмодерне уметности. Уметност, култура и цивилизација виде се као бескрајни лавиринт у којем су нагомилани списи, књиге, предмети, слике, сећања и трагови историје. За постодерну је целокупна историја присутна и доступна, мада као у лавиринту или сну, истовремено је надохват руке и у недодиру. Првобитну замисао 'библиотеке као света који чини неодређени и можда бескрајни број соба' је изнео Хорхе Луис Борхес у причи „Вавилонска библиотека” средином педесетих година.

Немачки постмодернистички филозоф Петер Слотердајк у есеју-предавању „Поетика почињања” разматра 'пешчану књигу' из једне Борхесове приче. Пешчана књига је књига без почетка и краја. Она је истовремено неодољиви изазов за сваког читаоца и неподношљива мора. Она алегорички указује на тешкоћу започињања, тешкоћу на коју наилази сваки 'књигољубац' и 'постмодерни приповедач' (мислилац). Она је алегорија немогућег почетка постмодерне мисли, а то значи читања. Умберто Еко у свом роману *Име руже*, писаном осамдесетих година, послужио се моделом библиотеке да би своја историјска и семиотичка истраживања естетике средњег века преобразио у слојевиту приповест о Аристотеловој изгубљеној другој књизи поетике о комичном. Аристотелова изгубљена књига постаје фиктиви мимезис Екових теорија и фантазија о великом књижевноисторијском губитку. Екове фантазије су фантазије историчара књижевности, библиотекара и колекционара књига.

У визуелним уметностима замисао 'музеја' као складишта предмета и као света у којем се дешава животни перформанс уметника и посматрача иницирана је Дишановим кутијама, на пример *Зелена кутија* (1934), у којима је он колекционирао своје радове градећи минијатурна складишта као нешто између шкриње, књиге и имагинарног музеја. Београдски сликар Леонид Шејка израђивао је асамблаже и сликао складишта и ђубришта приказујући трагове и остатке настајућег света модерне потрошачке културе. Јозеф

ОГЛЕДАЛО

Бојс је реализовао инсталације и амбијенте са нађеним предметима и ритуалним скулптурама реконструишући шаманистички обредни свет предмета. Бојсова 'социјална скулптура' као политички преображај друштва кроз уметност је докидање музеја јер је друштво постало 'естетски феномен'. Док је модерниста Андре Марло маштао о 'имагинарном музеју' као изузетној колекцији која свет преводи у 'интелектуални' и 'духовни' музеј, уметници постмодерне су од музеја и библиотеке преузимали моћ колекционара и интерпретације, претварајући уметничко дело у мимезис музеја. Њихове интерпретације су показале да је свет постмодерне 'глобално село' (све је доступно у простору) и 'библиотека, музеј' (све је доступно из историјског времена). Постмодерна култура се види као аисторијски трен у којем се преламају трагови историје, екстазе садашњости и визије будућности.

ЛИТЕРАТУРА

- Хорхе Луис Борхес „Вавилонска библиотека” из *Машијарије*, Нолит, Београд, 1936.
- Жељко Кипке „Венецијанска енциклопедија чуда” из *Илуминаџори новој циклуса*, Куорум, Загреб, 1989.
- Доуглас Кримп „На рушевинама музеја”, Куорум бр.6, Загреб, 1987.
- Петер Слотердајк *Тетовирани живот*, Дечје новине, Горњи Милановац, 1991.

Мишко Шуваковић

(Из књиге *ПОСТМОДЕРНА*,
Народна књига Београд 1995)

МНОШТВО ЗНАЧЕЊА ФОРМЕ

Из разноврсних употреба ријечи „форма”, из мисаоних контекста у којима се она јавља, обрта и фигура, извукао сам слиједећа њена могућа значења - а њима би се вјеројатно, могло придодати још неколико на која унаточ свом тражењу, нисам наишао. То су:

1. Форма као формалност,
2. Форма као модус,
3. Форма као медиј,
4. Унутрашња форма, форма као проформљеност,
5. Вањска форма,
6. Трансцедентна форма,
7. Иманетна форма- форма као *morfé* у Аристотеловом смислу,
8. Форма у Кантовом смислу,
9. Форма у Хербартовом смислу,
10. Форма као стил,
11. Форма као специес, односно генус,
12. Естетичка форма,
13. Форма као формација,
14. Форма као израз садржаја,
15. Форма као израз формулација,
16. Форма као одуственост сдржаја,
17. Форма као украс,
18. Форма као опсег,
19. Форма као израз -формулација,
20. Форма као кристализација садржаја -оформљеност,
21. Форма као манифестација,
22. Форма као начин понашања у животу,
23. Форма као класификација, односно категоризација садржаја,
24. Форма као ред, поредак.

Тако нас ток излагања ставља пред задатак да размотримо значења ријечи „форма” у свим контекстима у којима се типично јавља у - свакодневном језику, у знаности, у филозофији и у естетици - како бисмо, пошто елиминирамо не-филозофијске њене употребе, пронашли значења која се могу примјенити у расвјетљавању умјетничког феномена и на којима се, стога, треба задржати.

Ове ће се дистинкције вјеројатно понеком чинити заморним и у њиховој педантности сувишним, али такав читалац нека има на

ОГЛЕДАЛО

уму да су управо због еквивокације ријечи „форма” многи аутори пратили она њена значења која, кад се ради о естетичкој проблематици, никуда не воде; да су теоретичари и нестручњаци управо због ових вишесмислености саме ријечи водили, уз помоћ једног њеног смисла, жесток, дуготрајан и непотребан бој против другог њеног смисла. Тако, не само проблем него и полемике, нису биле јасне; водиле су се заправо између разних, међусобно недистинговираних појмова.

Зато пријеђимо на прецизирање појмова „форме”, редом који смо већ напред навели.

1. Употреба речи **„форма”** коју смо значили **као „формалност”**. -Под њом се мисли да је нешто узето, схваћено или претпостављено као необавезно, привидно, само наизглед такво, „пуко”, „про форма”. Кад кажемо: „То је само форма”, најпуну је се мисли управо на ово значење: да се ништа значајно не догађа, да је то само ствар процедура, ритуала, да би се заправо и могло изоставити, али, ето оджава се, а да не знамо ни сами зашто, ако не можда да би се ствар одуговлачила и забарушила, закочила или запетљала. У изразу, дакле, „то је само пука форма”, лежи једна употреба речи из прве групе, групе неправих и неадекватних примјена, тако да мисао није нужно везана за ријеч „форма”, па би се, иста, могла другачије саопћити; рецимо: То је само један вањски бирократски додатак. односно „процедура” *pour épaier le bon bourgeois*. Ово значење форме неће нам, дакле, више бити потребно.

2. **„Форма као модус”**. - Најчешћи случај неправе примљене ријечи „форма” сусрећемо га на свим подручјима. Кад кажемо „форма владавине” или „форме ослободилачког рата”, тад мислимо на један систем или начин на који се нешто проводи или обавља, а понекад интенције у којима се тај рад одвија или институције у које се он кристализира. Нешто „поприма бруталне форме”, каже се. У овом смислу обично је у употреби у пуралу. Кад се у том смислу јави у сингулару, тада се по свом значењу приближава оном које смо навели под 1, рецимо: „официјелна форма”. Небројени су случајеви у којима се ријеч „форма” јавља у овој функцији да означи извјестан модус, начин - па како она увјек може замијенити изразом који у већој мјери одговара самој мисли, оставит ћемо је, као и прво значење, убудуће по страни.

3. **„Форма као медиј”**. -Такођер модифицирано, неправо значење сусрећемо га у изразима као у „писменој форми”, у „комплицираној форми”, у „религиозној форми”. Ријеч „форма” служи овдје умјесто појма „пријеносник”, „носилац”, „посредник”. У том, у односу на изворно значење неадекватном смислу, „форму” употребљава и Хегел у својим дјелима „Енциклопедија филозофијских наука”, „Феноменологија духа” и „Естетика”. Апсолутни дух се за

ОГЛЕДАЛО

њега јавља у три „форме”: умјетничкој, религиозној и филозофској; умјетничка форма је „осјетилна”, религиозна „предоцбена”, „филозофијска” појмовна. Јасно је да у свим овим случајевима форма фунгира као медиј: осјетилне творевине, предодџбе и појмови само у том смислу могу бити форме. Како се значење овог посредника несумљиво преувеличава -као што то рецимо и сами умјетници понекад чине са својим умјетничким средствима, Хегел је закључио да умјетничка „форма” као „осјетилна” не одговара вишем стадију у развоју апсолутног духа, да он у тој „форми” не може више наћи свој адекватан израз, те да се стога умјетност као таква мора укинути. „Форма” је често у овом смислу одређена самим материјалом медија, тако, на примјер, кипар, је одређује избором бронце, пјесник десетерцем, музичар клавиром.

Др Иван Фохт

(Из књиге *Тајна умјетности*,
Школска књига, Загреб, 1976)

УПУТСТВО ЗА
СЛАЊЕ РАДОВА
ЗА ЧАСОПИС
ОГЛЕДАЛО

Радови се шаљу у следећем облику:

Слањем на е-mail часописа: **ogledalo.blagovest@gmail.com**

Текст писан ћирилицом (латиницом) се предаје у .doc или .docx формату програма Microsoft Word, програмски пакет 97 и новијег. Фонт треба да буде Times New Roman, величине 12, прореда Single. Текст чланка не треба да прелази обим од 2 до највише 3 описаних компјутерски страница. Документ именовати на следећи начин: "ime i prezime, naslov teme" (латиницом)

Подаци о аутору текста:

Име и презиме аутора/ученика, година рођења, разред, е-mail.

Име и презиме ментора/професора, број мобилног телефона, е-mail.

Званични назив и седиште школе, телефон школе.

На средини ставити назив теме и наслов текста, а потом текст.

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ОГЛЕДАЛО

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

373.5(497.11)

ОГЛЕДАЛО : часопис ученика и професора
средњих школа / главни и одговорни уредник
Радивоје Благојевић. - 2014/2015, бр. 1- . - Београд :
Информационо друштво Благовест, 2015- (Београд :
Службени гласник). - 24 cm

Тромесечно. - Текст на више светских језика.
ISSN 2466-2712 = Огледало (Београд)
COBISS.SR-ID 217496332

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

ПРВИ АКРЕДИТОВАНИ ФАКУЛТЕТ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

УПИС 2016
2017

Желите модеран факултет?
Диплому светског сјаја?
Имате ПРАВО!

Очекујете ефикасне и
стручне студије?

Желите факултет који
пружа свестрано

Сигуран пут
у ПРАВУ будућност!

ПРАВО место за ВАС!

Булевар краља Александра 67,
Београд

ДОБРОДОШЛИ!
Само ПРАВО!